

Konstytucja 3

maja

Ustawa Rządowa z dnia 3 maja 1791r.

- Ustawa regulująca ustrój prawny Rzeczypospolitej Obojga Narodów.
- Powszechnie przyjmuje się, że Konstytucja była pierwszą w Europie i drugą na świecie (po konstytucji amerykańskiej z 1787 r.) nowoczesną, spisaną konstytucją.
- Uchwalona przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego wraz ze **stanami skonfederowanymi w liczbie podwójnej naród Polski reprezentującymi**.
- Została zaprojektowana w celu zlikwidowania obecnych od dawna wad opartego na wolnej elekcji i demokracji szlacheckiej systemu politycznego

Najważniejsze zmiany w prawie

- **Konstytucja** wprowadzała trójpodział władzy na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą.
- Ograniczała immunitety prawne oraz przywileje szlachty zagrodowej, tak zwanej gołoty.
- **Konstytucja** potwierdzała też przywileje mieszczańskie nadane w akcie prawnym z 18 kwietnia 1791 roku. Według tego aktu, mieszczenie mieli prawo do bezpieczeństwa osobistego, posiadania majątków ziemskich, prawo zajmowania stanowisk oficerskich i stanowisk w administracji publicznej a także prawo nabywania szlachectwa.
- Miasta miały prawo do wysłania na Sejm 24 plenipotentów jako swoich przedstawicieli, którzy mieli głos w sprawach dotyczących miast. Akt ten obejmował pospólstwo opieką prawa i administracji rządowej.

- W dniu ustanowienia **Konstytucji 3 maja** przestaje istnieć **Rzeczpospolita Obojga Narodów** a w jej miejsce zostaje powołana **Rzeczpospolita Polska**.
- Zniesiona zostaje też *wolna elekcja*, która w wieku XVIII w ogóle się nie sprawdziła, jej miejsce zastępuje władza dziedziczna, którą po śmierci Stanisława Augusta Poniatowskiego miał przejąć władca z dynastii Wettynów.
- wprowadzono stałą armię, której liczebność miała sięgać 100 tysięcy żołnierzy
- ustanowiono podatki w wysokości 10% dla szlachty i 20% dla duchowieństwa – gołota, mieszczenie i chłopcy byli zwolnieni z płacenia podatku.

Stanisław August

Pról Polski w latach 1764–1795,
ostatni władca

Rzeczypospolitej Obojga Narodów

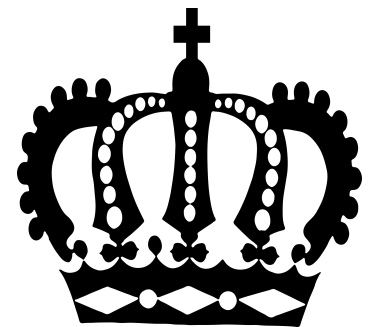
Doceniany jako inicjator i współautor reform ustrojowych przeprowadzonych przez Sejm Czteroletni, jeden z głównych autorów Konstytucji 3 maja, mecenas nauki i sztuki, Stanisław August był równocześnie krytykowany jako król wybrany na tron polski dzięki poparciu cesarzowej Imperium Rosyjskiego Katarzyny II, oraz za to, że nie zdołał zapobiec rozbiorom Rzeczypospolitej i przystąpił do konfederacji targowickiej.

Sejm Czteroletni (Wielki)

- Pod koniec lat 80-ych XVIII wieku król Stanisław August Poniatowski oraz obóz patriotyczny po raz kolejny podjęli próbę przeprowadzenia koniecznych reform. Na skutek trudnej sytuacji politycznej caryca Rosji Katarzyna II zgodziła się na zwołanie sejmu zawiązanego pod łaską konfederacji (decyzje zapadały większością głosów.) Marszałkiem został Stanisław Małachowski, jeden z przywódców obozu reform. Jesienią 1790 r. przeprowadzono nowe wybory do izby poselskiej, dzięki czemu obóz reform uzyskał przewagę. Od tego momentu sejm obradował w podwójnym składzie, gdyż posłowie wybrani w 1788 r. nie opuścili obrad. Sejm ten do historii przeszedł jako Wielki, gdyż, po pierwsze obradował ostatecznie w podwójnym składzie, po drugie uchwalił przełomowe dla historii Polski reformy.

Obozy polityczne

**w czasie Sejmu
Wielkiego**

*Podczas sejmów starły się między
sobą trzy obozy polityczne:*

- ❑ **obóz hetmański**
- ❑ **obóz dworski**
- ❑ **obóz patriotyczny**

Obozy polityczne w czasie Sejmu Wielkiego

- **Obóz hetmański**

Na czele stali magnaci: Franciszek Ksawery Branicki, Szcześny Potocki i Seweryn Rzewuski. Chcieli utrzymania dotychczasowego porządku i byli przeciwni jakimkolwiek reformom. Mieli poparcie ambasadora Rosji.

Franciszek Ksawery Branicki

Obozy polityczne w czasie Sejmu Wielkiego

- **Obóz dworski**

Był skupiony wokół króla. Na jego czele stał prymas Michał Poniatowski oraz kanclerz Jacek Małachowski. Dążyli do przeprowadzenia reform w oparciu o Rosję, pragnęli umocnienia władzy wykonawczej królewskiej.

Michał Poniatowski

Obozy polityczne w czasie Sejmu Wielkiego

- **Obóz patriotyczny**

Na jego czele stanęli Stanisław Małachowski, Stanisław i Ignacy Potoccy, Adam Czartoryski i Hugo Kołłątaj. Obóz ten opowiadał się za reformami, unowocześnieniem państwa, uniezależnieniem od Rosji. Uważał, że uda się przeprowadzić reformy przy pomocy Prus.

Stanisław Małachowski

Ciekawostka

Postaci uwiecznione przez malarza na obrazie **Konstytucja 3 maja**.

- 1. Stanisław Małachowski (1736–1809), marszałek Sejmu Wielkiego.
- 2. Aleksander Linowski (ok. 1759–1820), poseł na Sejm Wielki, zwolennik konstytucji
- 3. Ignacy Wyssogota Zakrzewski (1745–1802), poseł na Sejm Wielki, zwolennik konstytucji
- 4. Tadeusz Kościuszko (1746–1817), generał wojsk koronnych
- 5. Kazimierz Nestor Sapieha (1757–1798), marszałek Sejmu Wielkiego
- 6. Julian Ursyn Niemcewicz (1757–1841), poseł na Sejm Wielki
- 7. Michał Zabiełło (1760–1815), poseł na Sejm Wielki, zwolennik konstytucji

Вставка

11. Hugo Kołłątaj (1750–1812), podkanclerzy koronny, współautor konstytucji

12. Feliks Turski (1720–1800), biskup krakowski (lub Tymoteusz Gorzeński).

13. Ignacy Potocki (1750–1809), marszałek wielki litewski, współautor konstytucji.

14. Adam Kazimierz Czartoryski (1734–1823), starosta generalny ziem podolskich, zwolennik konstytucji.

15. Scipione Piattoli (1749–1809), sekretarz prywatny królewski, współautor konstytucji.

Inne...

Konstytucji 3 maja - ciekawostki

Poniższe ciekawostki, mogą nie odpowiadać współczesnemu kluczowi edukacji narodowej.

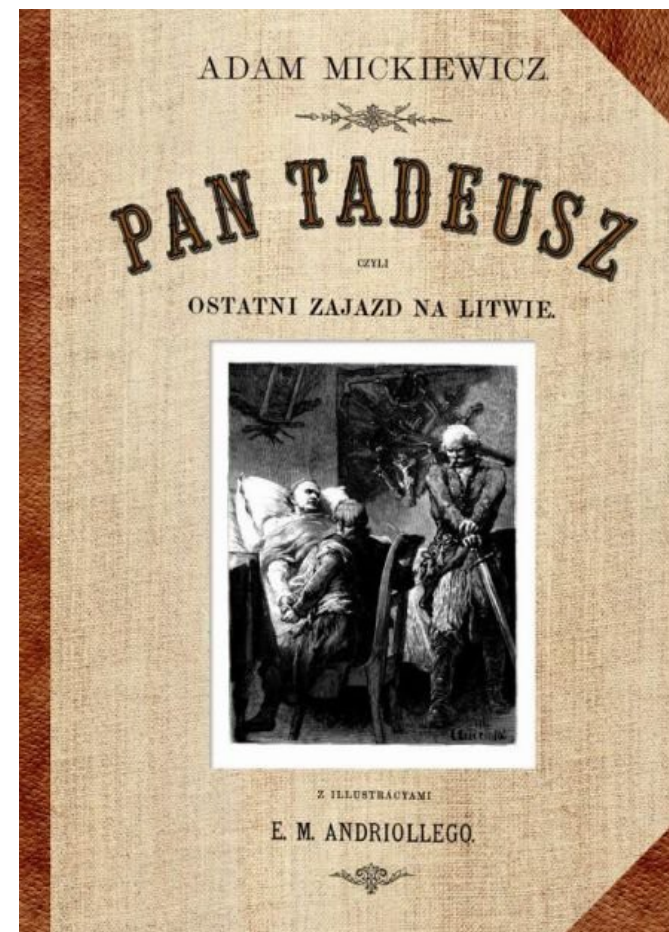
- twórcą Konstytucji 3 maja był wolnomularz Hugo Kołłątaj
- co trzeci sygnatariusz Konstytucji 3 maja należał do łóż wolnomularskich - byli to Król Stanisław August Poniatowski, marszałek Sejmu Czteroletniego Ignacy Potocki, marszałek Konfederacji Litewskiej Kazimierz Nestor Sapieha, Prymas Michał Poniatowski
- Konstytucja 3 maja została napisana w krótkim czasie i zbiegła się z Rewolucją Francuską, również przygotowaną przez wolnomularzy. Istnieje podejrzenie, że Królestwo Polskiego zostało poświęcone, aby uratować Republikę.
- Konstytucja 3 maja oddawała na wieczność tron polski niemieckiej dynastii Wettynów, z której każdy następca tronu, począwszy od Augusta II Mocnego, był masonem
- Konstytucja wprowadzała kazus majątkowy, odbierając tym samym prawo do głosu biednej, ale konserwatywnej szlachcie.
- zapis o katolicyzmie jako religii panującej, miał jedynie uciszyć tę część posłów, która do łóż masonskich nie należała. Wolnomularze nie zamierzali respektować tego prawa. Wszak za przynależność do łóż masonskich groziła ekskomunika.
- Sygnatariusze Konstytucji 3 maja, którzy byli wolnomularzami, w krótkim czasie przyłączyli się do Konfederacji Targowickiej, założonej przez innego wolnomularza, Stanisława Szczęsnego Potockiego, który stanął na czele przewrotu.

Konstytucja 3 Maja w literaturze

***Wiwat Sejm, wiwat Naród, wiwat
wszystkie Stany! – napisał Adam
Mickiewicz w eposie
narodowej Pan Tadeusz.***

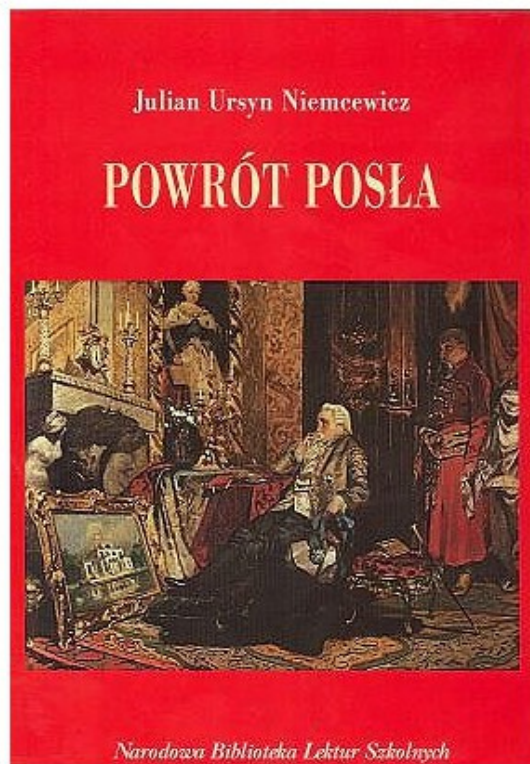
***Zgoda Sejmu to sprawiła
Że nam wolność przywróciła
Wiwat! Krzyczcie wszystkie stany
Niechaj żyje Król kochany! – głoszą
słowa Poloneza Trzeciego Maja,
piosenki powstałej już w 1791 roku.
Podkreślają one rolę króla Stanisława
Augusta Poniatowskiego w tworzeniu
ustawy. To właśnie on przygotował
projekt nowej konstytucji.
Towarzyszyli mu w tym dziele
Stanisław Małachowski, Stanisław
Staszic, Hugo Kołłątaj, Ignacy Potocki.***

Preambuła do Ustawy Rządowej z dnia 3 maja 1791 roku

W imię Boga, w Trójcy Świętej jedyne. Stanisław August z Bożej łaski i woli Narodu Król Polski, Wielki Książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernichowski, wraz ze Stanami Skonfederowanymi, w liczbie podwójnej naród polski reprezentującymi.

Uznając, iż los nas wszystkich od ugruntowania i wydoskonalenia konstytucji narodowej jedynie zawisł, długim doświadczeniem poznawszy zadawnione rządu naszego wady, a chcąc korzystać z pory, w której się Europa znajduje i z tej dogorywającej chwili, która nas samym sobie wróciła, wolni od hańbiących obcej przemocy nakazów, ceniąc drożej nad życie, nad szczęśliwość osobistą, egzystencję polityczną, niepodległość zewnętrzną i wolność wewnętrzną narodu, którego los w ręce nasze jest powierzony, chcąc oraz na błogosławieństwo, na wdzięczność współczesnych i przyszłych pokoleń zasłużyć, mimo przeszkód, które w nas namiętności sprawować mogą dla dobra powszechnego, dla ugruntowania wolności, dla ocalenia Ojczyzny naszej i jej granic z największą stałością ducha, niniejszą konstytucję uchwalamy i tę całkowicie za świętą, za niewzruszoną deklarujemy, dopóki by naród w czasie prawem przepisany, wyraźną wolą swoją nie uznał potrzeby odmienienia w niej jakiego artykułu. Do której to konstytucji dalsze ustawy sejmu terazniejszego we wszystkim stosować się mają.

Julian Ursyn Niemcewicz „Powrót posła”

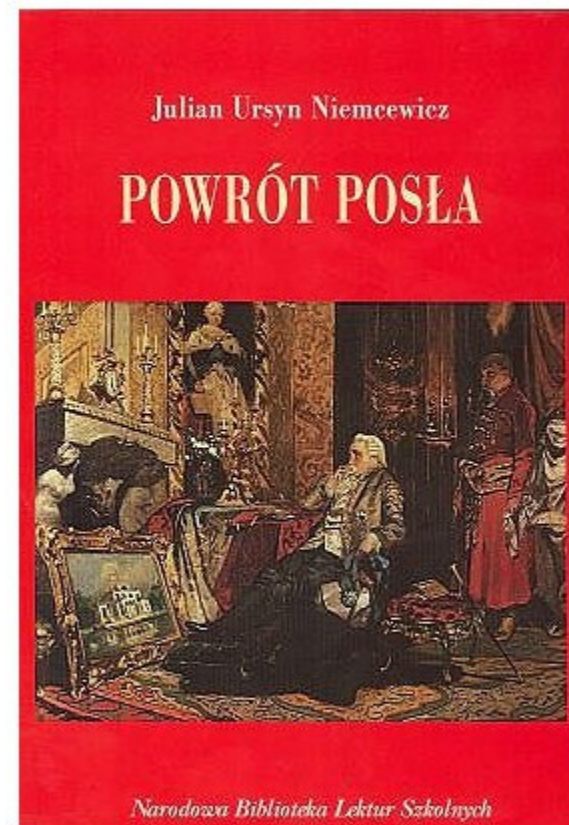
- Słafostw
- Niedługo się tem wszystkim będziemy cieszyli,
- Polityka, Patriota Bóg wie, co porobiły sejmujące Stany,
- Dlaczego ten rząd, po co te wszystkie odmiany?
- Alboż źle było dotąd, a nasi przodkowie,
- Nie mieliż to rozumu i oleju w głowie?
- Byliśmy potężnymi pod ich ustawami,
- Jak to Polak szczęśliwie żył pod Augustami!
- Co to za dwory, jakie trybunały huczne,
- Co za paradne sejmy, jakie wojsko juczne.
- Człek jadł, pił, nic nie robił, i suto w kieszeni,

Julian Ursyn Niemcewicz „Powrót posła”

Konstytucja 3-go maja

- Dziś się wszystko zmieniło i bardziej się zmieni,
- Zepsuli wszystko, tknąć się śmieli okrutnicy,
- Liberum Veto, tej to wolności żrenicy!
- Przedtem bez żadnych intryg, bez najmniejszej zdrady
- Jeden poseł mógł wstrzymać sejmowe obrady,
- Jeden ojczyzny całej trzymał w ręku wagę,
- Powiedział: nie pozwalam, i uciekł na Pragę.
- Cóż mu kto zrobił: jeszcze za tak przedni wniosek,
- Miał promocje, i dostał czasem kilka wiosek;
- Dzisiaj co kto dostanie? Nowomodne głowy

KALENDARIUM

1791 – uchwalenie przez Sejm Wielki Konstytucji 3 Maja

1792 – obchody pierwszej rocznicy uchwalenia Konstytucji; ceremonia wmurowania kamienia węgielnego pod Świątynię Opatrzności Boskiej w Ujazdowie jako wyraz dziękczynienia za uchwalenie Ustawy Rządowej

1891 – obchody stulecia uchwalenia Konstytucji 3 Maja w trzech zaborach i na emigracji

1919 – rocznica uchwalenia Konstytucji staje się świętem narodowym

1924 – ustanowienie przez papieża Piusa XI święta Matki Bożej Królowej Polski dla upamiętnienia Konstytucji 3 Maja

1951 – zniesienie Święta przez władze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

1966 – kościelno-patriotyczne obchody milenium chrztu Polski na Jasnej Górze z głównymi uroczystościami 3 maja

1980 – odrodzenie tradycji niezależnego świętowania 3 Maja, demonstracja w Gdańsku

Wykaz skorzystanych źródeł

- <https://epodreczniki.pl/a/konstytucja-3-maja/D14citlTB>
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Konstytucja_3_maja#Spisanie_i_przyj%C4%99cie_Konstytucji
- <https://pamiecpolski.archiwa.gov.pl/konstytucja-3-maja-1791/>
- <https://www.polskatradycja.pl/historia-polski/wydarzenia/konstytucja-3-maja.html>
- <https://epodreczniki.pl/a/konstytucja-3-maja-w-literaturze/D12XPQYfJ>
- <https://dzieje.pl/aktualnosci/konstytucja-3-maja-najwazniejsza-z-konstytucji>

